

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal&Refereed&Indexed

ArticleType	ResearchArticle	Accepted / Makale Kabul	25.11.2019
Received / Makale Geliş	09.09.2019	Published / Yayınlanma	27.11.2019

ŞEHİR TURİZMİNE HİZMET VEREBİLECEK TARİHİ YAPILARDA RESTORASYON (YENİLEME): ŞANLIURFA KONUKEVLERİ ÖRNEĞİ RESTORATION OF HISTORICAL BUILDINGS TO SERVE CITY TOURISM (RENOVATION): EXAMPLE OF ŞANLIURFA GUEST HOUSES

Melik ONUR GÜZEL

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, Eskişehir / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-6540-0131

Arş. Gör. Mahmut BARAKAZI

Harran Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Şanlıurfa / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-2468-7981

Dr. Öğr. Üyesi Pembe Gül ÇAKIR

Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Eskişehir / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0003-1408-5095

DoiNumber: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1560>

Reference: Onur Güzel, M., Barakazi, M., & Çakır, P. G. (2019). Şehir turizmüne hizmet verebilecek tarihi yapılarda restorasyon (yenileme): Şanlıurfa konukevleri örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(44),3666-3675.

ÖZET

İnsanlığın yaptığı ilk ibadet tapınağı ev sahipliği yapan ve Mezopotamya bölgesinde yer alması nedeniyle pek çok medeniyeti tarihinde barındıran Şanlıurfa, zengin tarihi ve kültürel miraslara sahiptir. Bu değerlerden birisi de bölgenin mimari özelliğini yansıtan taştan inşa edilen konukevleridir. Şanlıurfa ilinde yer alan tarihi mimariye sahip özgün yapılar çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından restore edilmiştir. Özellikle turizm üst yapı arzına duyulan ihtiyaç ve turistlerin otantik mekânlarda kalmak istemesiyle bu yapıların önemi giderek daha da artmıştır. Bu nedenle yenilen tarihi yapılar şehir turizmi ve turistik destinasyon için önemli bir avantaj haline gelmektedir. Bu kapsamda son yıllarda restore edilerek turizm ve diğer hizmetlere açılan bazı tarihi konukevleri incelenmiştir. Konukevine dönüştürülen tarihi binaların, turizm faaliyetleri üzerindeki etkisi de bir başka sonuç olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Mimari, Konukevi, Restorasyon, Şehir Turizmi

ABSTRACT

Şanlıurfa, which is home to the first temple of humanity and which has many civilizations in its history due to its location in Mesopotamia, has rich historical and cultural heritage. One of these values is the stone-built guest houses that reflect the architectural features of the region. The original buildings in the province of Şanlıurfa with historical architecture have been restored by various institutions and organizations. Especially the need for tourism super structure supply and the desire of tourists to stay in authentic places have increased the importance of these buildings. For this reason, historical buildings are becoming an important advantage for city tourism and touristic destinations. In this context, some historical guest houses which have been restored in the last years and opened to tourism and other services have been examined. The effect of the historical buildings converted to guest houses on the tourism activities are also considered as another result.

Keywords: Tourism, Architecture, Guest House, Restoration, City Tourism

1. GİRİŞ

Turistlerin çekiciliği olan şehirlere yapmış oldukları ziyaretlerde kültürel değerlerin etkinliği bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kültürel değerlerin bir destinasyon için turistik kaynaklarından biri olduğu görülmektedir (Avgoustis ve Achana, 2006). Bir turist şehirlere yabancı olduğu bir kültürü yani bir topluluğun dinini, dilini, giyimini, giyim-kuşamını, müziğini, sanat eserlerini ve doğal miraslarını keşfedebilmek amacıyla seyahat edebilmektedir (Doğaner, 2003; Giritlioğlu ve Avcıkurt, 2010). Kültürün bir ögesi olan ve yeni bir işlevi barındıracak fiziksel mekanlar olmanın yanı sıra barındırdıkları birtakım değerlere atfen somut kültürel miras örnekleri olarak da değerlendirilen tarihi yapılar da (Yüceer, 2010) şehirler için önemli kaynaklardan biriyken turistler için de önemli çekicilik unsuru öğelerden birini oluşturmaktadır (Bahar ve Kozak, 2006; Law, 2002).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tarihi yapıların kültürün önemli birer ögesi olduğu anlaşılmış ve bu yapıların korunması gerektiği belli çevreler tarafından gündeme getirilmiştir (Enlil, 1992; Sezgin ve Güzel, 2018). Dünya'nın farklı bölgelerinde korunması gerektiği düşünülen birçok tarihi yapı yenilenmeye başlanmış (Kuban, 1970), klasik tatil anlayışının sıradanlaşması sebebiyle özellikle turistler bu yapıları sadece görmek değil hissetmek amacıyla da seyahatler gerçekleştirmiştir (Yüceer, 2010). İlk başlarda turistik destinasyonlar birer bölge olabileceken artık dünyada şehirler ve şehir turizmi ön plana çıkmış (Giritlioğlu ve Avcıkurt, 2010) ve bu kapsamda da tarihi yapılar şehir turizmi kapsamında önemli çekicilik unsurlarından biri olmuştur. Tarihi yapıların turizm kapsamında kullanımının önemi anlaşıldıktan sonra hem kültürel miras olan tarihi yapıların yok olmasını engellemek hem de turizm kapsamında ekonomik kazanç sağlayabilmek amacıyla tarihi yapıların yenilenmesi önem kazanan konulardan biri olarak ortaya çıkmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Şehir Turizmi ve Tarihi Yapılar

Şehirler, nüfusun büyük kısmının ticaret, sanayi, hizmet ya da yönetimle ilgili işlerle uğraşan ve genellikle tarımsal faaliyetlerin olmadığı yerleşim alanlarına, kentlere, sitelere denmektedir (TDK, 2019). Şehir turizmi ise alışılmışın dışında yapılan turistik hareketler ve aktivitelerin bir devamı olarak değerlendirilmektedir (Ashworth ve Page, 2011:7). Geçmiş dönemlerde turizmin aktif bir kolu olsa da son dönemde yeniden gündeme gelmiştir (Bora, 2006: 5). Özellikle 1980'li yıllardan sonra artarak devam bir eğilim içerisinde olan şehir turizmi; turistlerin farklı toplumların kültürünü, tarihini, çağdaş yaşam biçimlerini ve düşünce tarzlarını öğrenebilmek ve bu farklılıkları deneyimleyebilmek amacıyla şehirlere doğru yapmış oldukları seyahatler olarak ifade edilmektedir (Emekli, 2013:308).

Turistik destinasyon potansiyeli taşıyan şehirlerin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi yapısı turizm sektörü için önemli bir çekim merkezi oluşturmakta ve çok sayıda turist şehrin dokusunu keşfedebilmek amacıyla ziyaret ettiği belirtilmektedir (Giritlioğlu ve Avcıkurt, 2010: 76). Şehir turizminin kaynakları göz önüne alındığında şehrin sahip olduğu doğal kaynaklar haricinde arkeolojik ve tarihsel kalıntılar, mimari yapıların önemi ortaya çıkmakta ve turistler için bir çekim gücü oluşturmaktadır (Avgoustis ve Achana, 2006; Law, 2002). Şehirler için önemli olan tarihi yapılar şehir ile özdeşleşmiş duruma dahi gelebilmektedir. Her ne kadar kendi içerisinde farklılık gösterse de bu yapılar ikonik olmaları, eski tarihe dayanmaları, kendi alanlarında ilk olma özelliğine sahip ve yüksek olmaları ile benzerlik gösterebilmektedir. Paris'teki Eiffel Kulesi, New York'taki Özgürlük Heykeli, Mısır'daki piramitler şehirlerin sembolik yapılarına verilebilecek örneklerdir (Marangoz, Önce & Çelikhhan, 2010)

Dünya'da henüz kültürel miras bilincinin obje olduğu dönemlerde ise her tarihi yapının önemi yeterince anlaşılamamıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa şehir merkezlerinde insanların yeni yapı gereksinimlerinin karşılanabilmesi amacıyla büyük çapta kentsel dönüşümler gerçekleştirilmiş ve 1960'lardan sonra değerli ve tarihi binaların yıkılması tarihi dokuya büyük oranda zarar vermiştir (Aksoy, Enlil& Köksal, 2012; Enlil, 1992). Nitekim dönüşümün sonuçları olumsuz tepkilere neden olmuş ve sıradan, sivil yapıların bile korunmaya değer olduğu kültürel varlıklar olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda 1964 yılında sıradan konutların kültür varlığı olduğu ve korunması gerektiğini belirten Venedik Tüzüğü (The Venice Charter) ortaya konmuş, böylelikle tarihi varlıkların tümünün korunması gerektiği anlayış tüm otoriteler tarafından anlaşılmaya başlamıştır (Sezginve Güzel, 2018; Vecco, 2010).

Bu kapsamda tarihi anıtlar ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeler, teknikler ve siyasetler geliştirmek, bu konuda ilgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirmek için ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) adında uluslararası ve hükümetler dışı bir organizasyon kurulmuştur (icomos.org.tr). Daha sonraki yıllarda ise özellikle UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) insanlık tarihinde önem arz etmiş değerli yapıların korunması için öncü olmuştur. Bu kapsamda varlıkların sürdürülebilirliğinin sağlanması için gerekli çalışmalar yapılarak hem bu varlıkların korunmasını hem de dünyaya tanıtılmasını sağlamak amacıyla Dünya Doğal ve Kültürel Miras Listesi ortaya konmuştur (Metin Basat, 2013; Smith, 2006).

Günümüzde süreç içerisinde paradigma değişimi ile birlikte turizm anlayışında da tarihi yapılara olan bakış açısı değişim içerisine girmiştir. Mevcut yapı stokunun korunması sürdürülebilir turizmin ilkesi olarak ortaya çıkmış, bölgesel hatta yerel düzeydeki yapılar tatil mekanları olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda turistlerin asgari sağlık ve konfor ihtiyaçlarının sağlanabilmesi amacıyla yapılar yenilenmekte ve yeniden düzenlenerek turizm amacıyla hizmete sokulmaktadır. Bu sayede hem yöre halkına ekonomik bir kazanç getirmekte hem de yerel kültürel özelliklere sahip yapıların kullanılarak korunması sağlanmaktadır (Baykal, 2016). Şehir turizminin birincil kaynaklarından birisi olan tarihi ve ilginç yapıların korunması ve yenilenmesi turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından da önem arz eden bir konuyu oluşturmaktadır (Baykal, 2016; Law, 2002; Yılmaz, 2012).

2.2. Tarihi Yapıların Yenilenmesi ve Turizm Odaklı Kullanıma Örnekler

Tarihi yapıların yeniden kullanımına gereksinim duyulmasında ve yenilenmesindeki en önemli iki unsur işlevsel ve ekonomik değerlerdir. Nitekim yapının özgün işlevi korunması gereken bir yapı olmakla birlikte ekonomik değerler ile birlikte paralellik göstermektedir. Bu kapsamda yapılabilecek işlevler yapının genelinde ve değerinde en düşük seviyede değişikliğe neden olmalı, bunların anlamına saygı gösterilmeli ve uygun olduğunda söz konusu yapının kültürel önemine katkıda bulunacak uygulamaların devamlılığı sağlanmalıdır. Diğer taraftan her ne kadar tarihi yapıların soyut değerleri zaman içerisinde değişim gösterse de somut olarak mimari bir ürün olarak niteliklerinin korunması ve kültürel miras olarak da değerleri dikkate alınmalıdır (Yüceer, 2010).

Tarihi yapıların yapısal değerlendirmesi yapılmaya başlanmadan önce kapsamlı bir çalışma ve araştırmaya ihtiyaç duymaktadır. Yapılacak araştırmaların ilk ayağında resmi kurumlardan izinler alınmakta ve tarihi yapıların bulunduğu bölgelerde gözlem, araştırma ve çalışmalar yapılmaktadır. Bu safhada yapılacak çalışmayı tanımladıktan ve gerekli izinler alındıktan sonra tarihi araştırmalar, yerinde gözlem, tespit ve değerlendirmeler yapılacak işleri oluşturur. Sonraki safhada ise yapıyı oluşturan malzemelerin özellikleri incelenir. Bu özelliklerin belirlenmesi için yapılacak deneysel çalışmalar da bu ikinci safhada değerlendirilir. Üçüncü aşamada ise yapının yer aldığı çevrenin sismik risk büyüklükleri ve yerel zemin şartları belirlenir. Yapının temel sistemi ve zemin davranışı ilişkisi araştırılarak gereken prosedürler yerine getirilir (Zerin ve Sarıalioğlu, 2017: 712-713).

Türkiye'nin binlerce yıllık tarihi geçmişi korunması gereken farklı yüzyıllara ait çok çeşitli yapı malzemesi ve yapı sistemi ile inşa edilmiş büyük yapılar miras bırakmıştır. Bu mirasın içinde; yığma sistemle yapılmış büyük ölçekli kamu yapılarından, daha geçici malzemelerle inşa edilen sivil mimari örneklerine kadar çok sayıda farklı koruma problemleri içeren yapı tipi olduğu görülmektedir. Mevcut koruma prensiplerinin bu yapıların tamamında aynı hassaslıkta uygulanması gerekmektedir. Tarihi eserlerin korunmasında ana amaç, onların yapısal bütünlüklerini koruyarak geleceğe güvenle aktarılmasının sağlanmasıdır. Ancak, bu yapılırken tarihi eserin özgün niteliklerini bozmadan belge değerinin korunmaya çalışılması esastır (Örmecioğlu, 2010: 233).

Türkiye'de tarihi yapıların turizm sektöründe kullanımına yönelik verilebilecek en önemli örnek UNESCO'nun Dünya Kültürel Mirası Listesi'nde yer alan Safranbolu'nun evleridir. Çukur, Kıranköy ve Bağlar olarak bilinen üç ayrı tarihi bölgeden oluşan Safranbolu'daki binalar ve caddeler tipik Osmanlı kültürünü yansıtmaktadır. 11. yüzyılda karavan ticaretinde kilit rol almış olan şehirde, yapılar geleneksel karavan yollarının ve ötesinin ortadan kalkmasına kadar gelişen sosyo-ekonomik yapısını temsil etmektedir. Bölgede müslim ve gayrimüslim insanların varlığı kültür çeşitliliğinin ortaya çıkmasına sebep olmuş ve bölgedeki yapılar hem görüntüsüyle hem de yapı malzemeleriyle (taş, ahşap) farklılık göstermiştir (whc.unesco.org; Bayazit, 2014). Özellikle 1975 yılı itibarıyla korumacılık anlayışının

benimsenmesiyle çeşitli yenilenmeler geçiren Safranbolu evleri turizme sunulmuş ve turistler için önemli bir çekicilik unsuru oluşturmuştur (Özdemir, 2011:129). 2018 yılı turist sayılarına bakıldığında yaklaşık 97 bini yabancı turist olmak üzere toplam 315 bin 842 turist bölgeye ziyaret gerçekleştirmiştir (Safranbolu Kültür, 2019).

Resim 1. Safranbolu Evlerinden Görünümler

Kaynak:safranboluturizmdanismaburosu.ktb.gov.tr

Türkiye’de şehir turizmine hizmet edebilecek tarihi yapılardan bir diğer önemli örnek ise Eskişehir’deki Odunpazarı evleridir. Odunpazarı, Eskişehir’in ilk konut yerleşim bölgesidir. İlk planlandığında uzun süre şehrin merkezi olmasına rağmen zaman geçtikçe şehir merkezi olma özelliğini yitirmiştir. Fakat konutların yerleşimi, sokak dokuları, kentin kültürünü anlatan özel bir yer olmasından dolayı önemini yitirmemiştir. 1981 yılında sit alanı olarak ilan edilen ve eski konut alanı olarak bilinen bu bölge Osmanlı İmparatorluğu döneminin izlerini taşımakta ve her yıl binlerce turist ağırlamaktadır. Odunpazarı bu özellikleri sebebiyle Eskişehir’in kent dokusundan farklılık göstermektedir. Moloz, taş, ahşap ve kerpiç kullanılarak inşa edilen Odunpazarı evlerinin alt katları servis alanları, üst katları ise yaşam alanı olarak planlanmıştır. Tek katlı olanlar kerpiçten basit yapılarırken iki katlı olan yapılar oymalı payandalar ve bağdadi adı verilen konsollarla desteklenmiş konak tipi yapılardır (Atıcı, 2017:9; Yılmaz ve Ulusoy, 2017:96).

Resim 2. (A) Odunpazarı Evlerinden Görünümler (B) Yenileme Sürecinden Görünümler

Kaynak: Yılmaz ve Ulusoy, 2017; eskisehir.ktb.gov.tr

3. YÖNTEM

Bu araştırma, doğal fiziki yapısı ve mimarisi taş yapılardan olan ve bunun yanında tarihinde pek çok medeniyete ev sahipliği yaparak farklı milletlerden özgün mimari eserler barındıran Şanlıurfa ilinde yapılmıştır. Klasik turizm hareketlerinin yanı sıra kültür turizmi gibi alternatif turizm hareketlerinin hızla yaygınlaşmasıyla birlikte turistlerin tarihi destinasyonlara olan ilgisi ve merakları giderek artmıştır. Destinasyonun tarihi izlerini taşıması ve turistlere kültürel bilgi aktarımı gerçekleştirebilmesi için özgün mimarisini koruması ve yaşatması gerekmektedir. Bundan dolayı turistik destinasyonlar son yıllarda özgün mimarilerini asıllarına uygun şekilde yenileştirmektedir. Yenilenen bu tarihi alanlar, müze, alışveriş mekânı, restoran ve konukevi gibi hizmetlerde kullanılmaktadır. Bu araştırma da turistik destinasyonlar için önemli bir üst yapı arzı olan konaklama işletmelerinde etkin rol oynayan

konukevlerinin yenileşme ile turizme nasıl etki ettiği irdelenmektedir. Bu kapsamda mimari yenilemeden önceki durumları incelenen tarihi yapıların hangi süreçlerden geçerek konukevine dönüştürüldüğü ortaya konulmakta ve bu süreçte yetkili kişilerin görüşleri paylaşılmaktadır. Derinlemesine ve geniş bir analiz gerektiren konu ile ilgili sonuçlara ulaşmak için nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Bu araştırma yönteminde yüz yüze görüşmelerle elde edilen bir veri toplama tekniği bulunmaktadır. Görüşmeler; yüz yüze, mail, telefon veya diğer teknolojik vasıtalarla ile yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Amaçlı örnekleme ile derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla araştırmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2012). Bu nedenle araştırmada amaçlı örnekleme tekniği yoluyla araştırma için en uygun görülen örneklem olan restorasyon konusunda uzman kişilerle yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

4. BULGULAR

Restorasyondan sorumlu kişiden edinilen bilgiler not alma yoluyla yazıya dönüştürülmüş olmakla birlikte Şanlıurfa'nın tarihi mimarisine uygun şekilde restore edilen konukevleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bir diğer yandan konukevlerinin restorasyonu sürecine ilişkin konu hakkında bilgili kişilerle mülakat yöntemi ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerde konu ile ilgili literatürden çıkarılan araştırma soruları uzman kişiler tarafından incelenerek hazırlanmıştır. Yapılan bu araştırma ile şehir turizmine hizmet verebilecek tarihi yapıların yenilenmesinin turizm açısından öneminin vurgulanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Şanlıurfa ilinde bulunan tarihi konukevlerinin yenilenmesi kapsamında ilgili kişilerle görüşme yapılmış ve elde edilen veriler değerlendirilerek çeşitli öneriler sunulmuştur.

Katılımcıların dördü erkek ve biri kadın olmak üzere beş katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri ise şu şekildedir;

Tablo 2: Katılımcı Demografik Özellikleri

	Cinsiyet	Mesleği	Yaş
K1	Erkek	Mimar (Anıtlar Kurulunda Uzman)	34
K2	Erkek	İşletmeci	45
K3	Erkek	Esnaf	49
K4	Erkek	Akademisyen	33
K5	Kadın	Turist Rehberi	32

Tarihi yapıların restore edilerek konukevlerine dönüştürülme süreci hakkında uzmanın verdiği cevaplar şu şekildedir.

“Kamu ya da özel statüye sahip tescile değer olan tarihi binaların restore edilebilmesi için anıtlar kurulunun izni gerekmektedir. Öncelikle restore edilecek yapının sanat tarihi uzmanı arkadaşlarımız tarafından incelendikten sonra 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanun’unda yer alan usul ve esaslar yerine getirilmek zorundadır. Bu safhada anıtlar kurulunun izni olmadan yapıya en ufak bir müdahale yapılamaz. Bu kurul mimar, arkeolog ve şehir planlamacısı olmak üzere yedi kişiden oluşmaktadır. Kurul bütün süreçler hakkında bilgi sahibi olmalı ve her durum raporlanmalıdır...”

“Restore edilecek yapının mimari özelliğinde yüksek detaylar, duvar işlemleri ve hangi tarihi dönemi kapsadıkları hakkındaki bilgiler incelenir...”

“Tarihi yapıya yönelik röleme (mevcut durumunun ölçülmesi ve projelendirilmesi), restorasyon (mimarisi bozulmaya yüz tutmuş tarihi yapıların aslına uygun bir şekilde yapılması) ve restitirasyon (yapının arşiv, belge ve kalıntılardan elde edilen verilerle ilk haline döndürülmesi) olmak üzere üç türlü yenileşme gerçekleşmektedir. Bu karar tarihi yapının durumu ile yakından ilgilidir...”

“Projede tarihi yapının nasıl yenileme yapılacağına karar verildikten sonra projenin amacı, uygulama şekli, yapıya daha sonradan eklenenlerin çıkarılması gibi hususlar ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra proje de tarihi yapıya uygun olmayan boya, mermer ve benzeri hiçbir tamirat yapılamaz...”

“Örneğin tarihi bir yapının yarı yıkık şekilde olduğu düşünelim. Tam hali hakkında bilgiyi bize neler vereceğine bakarız. Tonozları varsa kubbe şeklinde üstünün kapalı olduğunu anlamamız mümkün olmaktadır. Bu durumda yenileşme tahmin ve tecrübelerle birlikte bu şekilde yaparak eski haline döndürmeye çalışırız. Ancak etap etap her süreç kurulun gözetiminde ve denetiminde yapılmak durumundadır. Projenin dışına çıkıldığı tespit edilirse kurul müdahalesi gerçekleşmekte ve yasal süreç başlamaktadır...”

“Konukevlerine dönüştürülmek istenen tarihi yapıların uygun olup olmadığı şehir planlamacısı başta olmak üzere uzmanlar tarafından incelenmektedir. Konukevi hizmeti sırasında tarihi yapının zarar görmeyeceği şekilde yenileşme yapılması konukevinde kullanılacak malzemelerin yapının özgün değerlerini bozmaması gerekmektedir.”

“Son olarak restore edilen konukevlerinin tamamlanması ve hizmet verebilmesi için 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda yer alan uygulama sonuç raporunun olumlu olması gerekmektedir.”(K1)

Katılımcıların tarihikonukevlerininrestorasyonuileturizmekazandırılmasıhakkındadüşüncelerinebakıldığında;

“Turistler bu evlerde kalmak istiyor genellikle. Bu nedenle konukevlerinin restorasyonu ve turizme kazandırılması değerlidir.” (K2)

“Otantik ve özgün ambiyanslarda kalmak isteyen turistler son yıllarda hızla artmaktadır. Bu bakımdan kültür turistlerine hitap eden tarihi yapıların restorasyonu ile turizm konaklama işletmesine dönüştürülmesi hem tarihi yapının yeniden canlanması açısından hem de turizm arz açısından önemli olduğuna inanmaktayım.” (K4)

Katılımcıların tarihikonukevlerinin restore edilerek şehir turizmine etkileri hakkındaki görüşlerine bakıldığında;

“Esnaf olarak Şanlıurfa turizminin gelişmesi gerektiğine yüreğinden inanmaktayım. Şanlıurfa’da turizmin her ay yapılabilmesi için yeterli otel ve konukevine ihtiyacı bulunmaktadır. Konukevlerinin restore edilerek şehir turizminde yatak sayısını artıracak olması nedeniyle olumlu katkılar sağlayacağını söyleyebilirim.” (K3)

“Şanlıurfa’yı ziyaret eden misafirlerimizin konukevlerine ilgi gösterdiklerini gözlemlemekteyim. Destinasyonun tarihi ve mimarisine uygun bu yapıların şehir turizminde ciddi avantaj sağlayarak ziyaretçilerin bu konaklama tercihinin öncelik verdiğini düşünüyorum.” (K5)

Katılımcıların tarihi konukevleri yenilemelerinin (restorasyonun) turizm sektörü için önemini hakkındaki görüşlerine bakıldığında;

“Turizm sektörü son yıllarda hızla büyümesi nedeniyle destinasyonların rekabetçi düzeyleri giderek artmıştır. Konaklama işletmeleri için de benzer durum söz konusudur. Bu nedenle tarihi konukevleri, turistlerin farklı konaklama tercihlerini karşılama kapasitesi sebebiyle turizm sektöründe önemli bir yeri bulunmaktadır.” (K4)

“Konukevleri turizm sektörü açısından oldukça cazip olduğunu düşünüyorum. Özellikle taş mimariden yapılmış ve restore edilmiş konukevleri sıra geceleri, şark köşeleri ve butik odaları ile turizm sektörüne hizmet sunuyorlar.” (K5)

“Konukevleri turizm sektöründe önemli bir yere sahiptir ama eğer yanlış kişiler tarafından işletilip alt yapı ve üst yapı olaylarına dikkat edilmezse sıkıntılı durumlar oluşabilmektedir. Yani hem konukevine zarar verir hem de turizme zarar verir.” (K2)

Yenilenen (restore edilen) tarihi konukevlerinin Şanlıurfa şehir turizminde turistler için bir tercih unsuru mu sorusuna verilen cevaplara bakıldığında;

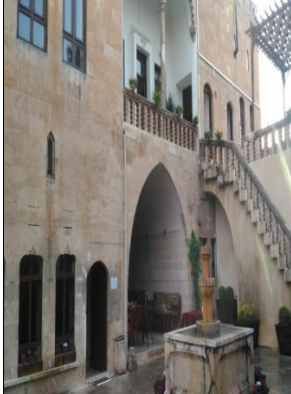

“Kesinlikle öyle olduğunu düşünüyorum. Ayrıca buraya gelen misafirlerimize konukevlerinin samimi ortamının keyif verdiğini görebiliyorum. Hatta maddi durumu çok

iyi olan misafirlerimiz beş yıldızlı oteller yerine burada kalmayı tercih ettiğine şahit oldum. Nedenini misafirimize sorduğumda bu ortamın kendisini cezp ettiğini söyledi.” (K2)

“Konukevlerimize ilgi ve alakanın olduğunu çok kişiden duydum ve gördüm. Özellikle Urfa’ımıza gelen insanlar buralarda kalarak eski sokaklarımızı gezmekte ve sıra gecelerine katılarak zaman geçirmektedirler.” (K3)

“Şanlıurfa’ya gelen yerli ve yabancı misafirlerin gerek yemek gerekse de konaklamak için tarihi konukevlerini tercih ettiğini rahatlıkla söyleyebilirim. Yine buraya gelen misafirler tarihi konukevlerini görmedikleri zaman bunun nedeni sormakta ve mutlaka bu deneyimi yaşamak istemektedirler.” (K5)

Tablo 2: Restore Edilen Tarihi Urfa Konukevleri

Sıra	Konukevi	Tarihi	Resim
1	Yıldız Sarayı Konukevi	Yıldız Sarayı Konukevi'nin, Osmanlı Dönemi'nde inşa edildiği ifade edilmektedir. Konukevi, Hüseyin Paşa Sokak ile birleşen Yorgancı Sokağı'nın en güzel bölümünde yer almaktadır. Bazalt parke döşeli dar sokağın kesme taştan yüksek duvarlarla sınırlandığı bu bölüm, konsol ve gönye çıkmalar kabaltı ile birlikte sokağa güzel bir görünüm kazandırmaktadır. Restore edilen Yıldız Sarayı Konukevi, Şanlıurfa'da konukevi ve restoran olarak hizmet veren geleneksel Urfa konukevlerinin büyüklük açısından ilk sırasındadır. Evliye Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde de adı geçen Tayyar Mehmet Paşa Sarayı'nın bu ev olduğu halk arasında iddia edilmektedir.	
2	Sakıp'ın Köşkü	1845 yılında Urfalı Şair Sakıp Efendi tarafından yaptırılan bu konak, Halepli Bahçe alanında yer almaktadır. Haremlik ve selamlık olarak geniş bir alana sahiptir. 1985 yılında Şanlıurfa Belediyesi tarafından restore edilerek İmar Müdürlüğü olarak hizmet etmektedir. Ayrıca şehirde yapılan etkinliklerde kullanılmaktadır. Konağın ikinci katında yer alan odanın duvarlarında Sakıp Efendi'nin mavi boyalı ahşap üzerine 1845 yılında Ta'lik hattıyla yazmış olduğu şiiri bulunmaktadır. Konağın yapım tarihi de bu yıl olarak kabul edilmektedir. Konağın avlusunun batısında soğukluk, sıcaklık ve külâh bölümlerinden meydana gelen küçük bir hamam yer almaktadır.	
3	Küçük Hacı Mustafa Hacıkamiloğlu Konağı (Cevahir Konukevi)	Cevahir Konukevi, 19. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Haremlik ve selamlık olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Konukevi kesme taşlardan inşa edilmiştir. Küçük Hacı Mustafa Hacıkamiloğlu Konağı olarak da bilinen bu konak, emekli valilerden Cemal Mirkelamoğlu'nun varisleri temsilen sağladığı maddi ve manevi destek sonucunda Şanlıurfa Valiliğince İl Özel İdaresi adına 1991 yılında satın alınarak restore edilmiştir. Konukevi, günümüzde sıra gecelerinin düzenlendiği ve restaurant hizmeti veren bir konuk evi olarak kullanılmaktadır.	

Tablo 2: Restore Edilen Tarihi Urfa Konukevleri (Devamı)

Sıra	Konukevi	Tarihi	Resim
4	Akçarlar Evi	Balıkgöl'ün kuzeyinde bulunan ve kesin inşa tarihi bilinmeyen bu ev, haremlik ve selamlık olarak iki bölümden oluşmaktadır. Tarihi ev, yüzey şeklinin iyi kullanılmasıyla beş katlı olarak inşa edilmiştir. 493 m2 alan üzerine kurulu olan tarihi yapı, 1993 yılında Harran Üniversitesi tarafından satın alınarak restore edilmiştir. Akçarlar Evi 2001 tarihinde "Harran Üniversitesi Kültür Evi" olarak turizmin hizmetine sunulmuştur. Restorasyon sırasında bazı odalara tuvalet ve banyo eklenerek misafirhane fonksiyonu verilmiştir. Her katında ayrıca birer su kuyusu mevcuttur. 2010 yılından bu yana 29 yatak kapasitesi ile "Harran Üniversitesi Urfa Evi Uygulama Oteli" olarak hizmet vermektedir.	

Kaynak: Şanlıurfa Valiliği, 2019

5. SONUÇ

Sürdürülebilir turizm hareketlerinin gerçekleşebilmesi için turistik destinasyonda yer alan turistik kültürel değerlerin mevcut yapısını korunması, geliştirilmesi ve pazarlanması gerekmektedir. Özellikle son yıllarda kültür turistlerinin giderek artış gösterdiği turizm hareketlerinde otantiklik ve destinasyonun kültürel değerleri dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda klasik turizm hareketlerine sahip olmayan ancak kültür turizmi açısından önemli turistik zenginlikler barındıran şehirler mimarisi ve geleneksel yaşamlarıyla ön plana çıkmaktadır. Şanlıurfa, en eski ibadet tapınağının inşa edildiği bir yer olmasının yanı sıra bereketli hilal olarak adlandırılan tarım ve su açısından zengin bir bölge de yer almaktadır. Bu durum farklı medeniyetlerin bu bölgeye göç etmesine bağlı olarak etnik, dinsel ve kültürel çeşitliliği artırmıştır. Ancak bölgenin değişmeyen mimari özelliği olan taş yapıları yüzyıllardır iklime uygun olarak devamlılığını göstermekte ve şehrin simgesi olmaktadır.

Tarihi konukevlerinin restorasyonu ile turizm kazandırılması hususunda katılımcıların olumlu izlenimleri vardır. Restore edilerek konukevlerine dönüştürülen tarihi yapıların hem şehrin mimarisine hem de şehir turizmine ayrıcalık kazandırmaktadır. Otantik ve kültürel yapıların turizm için fazladan değer oluşturduğu görülmektedir (Reisinger ve Steiner, 2006). Katılımcılar, tarihi konukevlerinin restore edilerek şehir turizminde önemli bir role sahip olduğu fikrinde birleşerek yatak kapasitesini artırmak yoluyla daha fazla misafirin ağırlanabileceği ve destinasyonun taş mimarisine uygun bu yapıların şehir turizminde ciddi avantaj sağladığını ifade etmişlerdir. Tarihi konukevlerinde olduğu gibi mimari açıdan özgün olan ve işlemeli yapıların insanlar için yüksek çekiciliği bulunmaktadır (Bolognesi ve Aiello, 2019). Ayrıca şehir planlaması ve şehir turizmini geliştirmek için mimari ve turizm ilişkisi son yıllarda daha önemli hale gelmiştir (Nasser, 2003). Restorasyonun turizm sektörüne ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri olduğu ifade edilmiştir. Genellikle toplumun refah düzeyine, turizm bilincine, destinasyonun tanıtımına ve pazarlanmasına olumlu katkıları dile getirilirken yanlış yenileşme, mimarinin özünün bozma ve taşıma kapasitesinin aşılması gibi hataların yapılması gibi durumların da göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Turizm ekonomik açıdan destinasyonun kazanç sağlamasına neden olurken (Sak ve Karymshakov, 2012) taşıma kapasitesine dikkat edilmez ise uzun vade de destinasyonun turizmine zarar verebilmektedir (Avcı, 2007). Katılımcılar, tarihi ve mimari açıdan bölgenin kültür özelliklerini taşıyan tarihi konukevlerinin Şanlıurfa şehir turizminde turistler için bir tercih unsuru olduğunu ve bununla birlikte bölge kültürünü deneyimlemek için özellikle bu konaklama türlerinden başkasını kabul etmeyen kişilerin olduğunu belirtmektedirler. Kültürel özgünlüğe ve otantik ambiyansa önem veren turistler için eşsiz motifler taşıyan ve taş işçiliğine sahip bu mimari yapılarda konaklamak tercihten ziyade bir zorunluluk olduğu gözlemlenmektedir.

Şanlıurfa'ya gelen turistlerin talepleri gözlemlendiğinde otantik ve tarihi yapılara olan talebin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Turistler bu tarihi yapılarda konaklayarak ve buradaki diğer hizmetlerden faydalanarak kültür ve seyahat deneyimi kazanmaktadır. Özellikle şehrin önemli geleneklerinden birisi olan Urfa Sıra geceleri de bu konukevlerinde gerçekleştirilmektedir. Turistik destinasyonda konaklama, yeme-içme ve diğer hizmetler sunan konukevleri de maddi kazanç elde ederek şehrin sürdürülebilir turizm hareketine katkı sağlamaktadır. Ancak tarihi yapıların hizmete açılması ile birlikte oluşabilecek yapı tahribatının önüne geçilmesi ve maddi önceliğin yerine sürdürülebilir turizm anlayışının oluşması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY, A. ENLİL, Z. KÖKSAL, G. (2012). *Kültürel Miras Yönetimi*. Anadolu Üniversitesi, Yayın No:2573, Eskişehir.
- ASHWORTH, G. & PAGE, S. J. (2011). Urban Tourism Research: Recent Progress And Current Paradoxes. *Tourism Management*, 32(1), 1-15.
- ATICI, E. (2017). Eskişehir Odunpazarı Evlerinin Cephe Dili Üzerinden İncelenmesi. *Sanat Tarihi Dergisi*, 26(1), 1-26.
- AVCI. N. (2007). Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 7(2),485-501.
- AVGOUSTIS, S. H. & ACHANA, F. (2006). A Practical Approach to City Tourism Sustainability. *The Journal of the College of Tourism and Hotel Management*, 6. Sayfa? 65-71
- BAHAR, O. & KOZAK, M. (2006). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- BAYAZIT, N. (2014). Safranbolu Evlerinin Plan Tipolojisi ve Kullanıcı İhtiyaçları Hiyerarşisi. *Tasarım+ Kuram*, 10(17), 1-15.
- BAYKAL, F. (2016). "Coğrafya ve Turizm Planlaması" (Ed. Semra Günay), Turizm Coğrafyası, Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri, Eskişehir.
- BOLOGNESI, C., & AIELLO, D. (2019). Forgotten Architecture: Smart Tools for Cultural Tourism in the Cloister of the Prior (santa Maria delle Grazie, Milan). *International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, 42(2/W11).
- BORA, G. (2006). *Kentsel Turizm: İstanbul Tarihi Yarımada'da Turizm Kümelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. & DEMİREL, F. (2012). *Örnekleme yöntemleri*. Erişim adresi: w3.balikesir.edu.tr.
- CITY OF SAFRANBOLU. <https://whc.unesco.org/en/list/614/> Erişim Tarihi (20.08.2019).
- DOĞANER, S., (2003). Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması. Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu (16-18 Nisan 2003). Ege Üniv. Coğ. Böl. Sempozyumları 2.,s. 1-8. İzmir.
- EMEKLİ, G. (2013). *Öğrenen Turizm Yaklaşımı ve Kent Turizmi Kent Turizminde Yeni Yaklaşımlar ve Coğrafya*. Ege Üniversitesi Yayınları, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 130, İzmir.
- ENLİL, Z. (1992). *Tarihi Bir Çevreyi Yaşatmak: Paris ve Bologna'da Bütüncül Koruma Yaklaşımları*. YTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını, İstanbul, 199-201.
- GİRİTLİOĞLU, İ. & AVCIKURT, C. (2010). Şehirlerin Turistik Bir Ürün Olarak Pazarlanması, Örnek Şehirler ve Türkiye'deki Şehirler Üzerine Öneriler (Derlemeden Oluşmuş Bir Uygulama), *Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (4), 74-89
- ICOMOS, Hakkında. <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr> Erişim Tarihi (20.08.2019).
- KUBAN, D. (1970). Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar. *Vakıflar Dergisi*, VIII, 342-343.
- LAW, C. M. (2002). *Urban Tourism: The Visitor Economy And The Growth Of Large Cities*. Cengage Learning Emea.

- MARANGOZ, M., ÖNCE G. & ÇELİKHAN, H. (2010). *Şehirlerin Markalaşması ve Şehir Markası Oluşturmada Sembol Yapılar: Çanakkale Örneği*, Muharrem Öztel ve Hüseyin Burgazoğlu (Ed.), II. Uluslararası Trakya Bölgesi Kalkınma Girişimcilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı II (s.679-698). Kırklareli.
- METİNBASAT, E. (2013). Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Birlikte Koruyabilmek. *Milli Folklor, Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 25(100). 61-71
- NASSER, N. (2003). Planning for urban heritageplaces: reconcilingconservation, tourism, and sustainable development. *Journal of planning literature*, 17(4), 467-479.
- ÖRMECİOĞLU, H, T. (2010). Tarihi Yapılarda Yapısal Güçlendirilmesinde Ana İlkeler ve Yaklaşımlar. *Politeknik Dergisi*, 13(3),233-237.
- ÖZDEMİR, Ü. (2011). Safranbolu'nun Kültürel Miras Kaynakları ve Korunması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 129-142.
- REISINGER, Y. & STEINER, C. (2006). Reconceptualising interpretation: The role of tourguides in authentic tourism. *Current Issues in Tourism*, 9(6), 481-498.
- SAFRANBOLU KÜLTÜR. <https://safranboluturizmdanismaburosu.ktb.gov.tr/TR-156223/turist-istatistikleri.html> Erişim Tarihi (20.08.2019).
- SAK, N. & KARYMSHAKOV, K. (2012). Relationshipbetweentourismandeconomicgrowth: A panel Grangercausalityapproach. *Asianeconomicandfinancialreview*, 2(5), 591-602
- SEZGİN E. & GÜZEL, M. O. (2018). How to Submitforthe World HeritageList: A Case of St. Pierre Church of Antakya ConsideringthePerceptions of TouristGuides. *International Journal of Research in Tourism and Hospitality (IJRTH)*, 4(4),12-21.
- SMITH, L. (2006). *The Uses of Heritage*, Londra ve New York: Routledge.
- ŞANLIURFA VALİLİĞİ, (2019). <http://www.sanliurfa.gov.tr/kosk-konak-ve-evler> Erişim Tarihi (29.08.2019).
- TÜRK DİL KURUMU [TDK] (2019). <http://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: (02.08.2019).
- VECCO, M. (2010). A Definition of CulturalHeritage: FromtheTangibletotheIntangible. *Journal of CulturalHeritage*, 11(3),321-324.
- YILDIRIM, A. & ŞİMŞEK, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAZ, A. (2012). *Beşeri Kaynaklar ve Turizm Türleri*. (Ed. Semra Günay), Turizm Coğrafyası, ss. 66-99, Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi, Eskişehir.
- YILMAZ, E. M. & ULUSOY, M. (2017). Odunpazarı Evlerinin Kültürel Miras Açısından Değerlendirilmesi: Şakirler Sokak Örneği. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3),96-109.
- YÜCEER, H. (2010). *Tarihi Yapıların Yeniden Kullanımı ve Kültür Turizmi*. (Ed. Nuray Özaslan, Deniz Özkut), Mimari Korumada Güncel Konular, ss. 193-213, Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Merkezi, Eskişehir.
- ZERİN, Z. & SARIALIOĞLU, A. (2017). *Restorasyon Uygulaması Yapılacak Tarihi Yapılarda Tahribatsız Yöntemlerle Deprem Performansının İncelenmesi Örnek Çalışma: Sinop Tarihi Cezaevi*. Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumu. ss.711-722.